

Valtakunnallisen etnisten suhteiden neuvottelukunnan ETNO kokous 9, 2023

Päivämäärä: keskiviikkona 15.3.2023 kello 13.00-15.30

Paikka: Helsinki, Säätytalo, Sali 8 ja verkossa.

Läsnä:

- Pekka Timonen, oikeusministeriö (pj)
 - Minna Hulkkonen, sisäministeriö (vpj)
 - Natalie Gerbert, Monika-Naiset liitto ry (vpj)
 - Peter Kariuki, OM (pääsihteeri)
 - Nina Suorsa, OM (sihteeri)
 - Varpu Taarna TEM
 - Anna Bruun, TEM
 - Päivi Rotola-Pukkila, UM
 - Mourad Bentaleb, Monikulttuurinen liikuntaliitto (FIMU) ry
 - Elina Helmanen, Familia ry
 - Abdirahim Hussein, Moniheli ry
 - Veronica Hertzberg, Luckan ry
 - Meri Kianto, Pakolaisnuorten tuki ry
 - Katri Kuusikallio, USKOT-foorumi ry
 - Järvi Lipasti, Tuglas-seura ry
 - Johanna Matikainen, SPR
 - Heikki Parviainen, Miessakit ry
 - Abdulrahm A. Rage, Suomen somalialaisten liitto (SSL) ry
 - Petri Öhman, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö - SVK ry
 - Adan Mohamed, Etelä-Suomen Etno
 - Vilppu Palmberg, Länsi-Suomen Etno
 - Ari Pitkänen, Pohjanmaan Etno
 - Emmanuel Sibomana, Pirkanmaan ja Keski-Suomen Etno
 - Eve Kytäjä, SAK
 - Anu Wikman-Immonen, Suomen Kuntaliitto
 - Inka Hopsu, Vihreä eduskuntaryhmä
- Kutsutut asiantuntijat
- Mariana Salgado, sisäministeriö

ESITYSLISTA:

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Timonen avasi kokouksen klo 13.00.

2. Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan 15.12.2022 (kokous 8) hyväksyminen

Merkitään kokouksen 7 pöytäkirjaan: Anu-Wikman-Immonen oli läsnä.

Kokousaineiston liitteenä oli pöytäkirjan 8 sijaan pöytäkirja 7. Lähetetään pöytäkirja 8 kommentoitavaksi. Hyväksytään seuraavassa kokouksessa.

4. Kohti hallituskauden loppua, mitä sitten?

4.1. Maahanmuuttodialogien raportti julkaistu 8.3.2023

Palvelumuotoilija Mariana Salgado esitteli sisäministeriön koordinoiman maahanmuuttodialogit hankkeen. Vuoden 2022 aikana järjestetyt 72 keskustelua maahanmuutosta tavoittivat 676 osallistujaa 11 kielellä ja 15 paikkakunnalla. Positiivista oli, että keskustelujen 62 järjestäjästä moni oli uusia tahoja, jotka eivät perinteisesti osallistu maahanmuutosta käytävään keskusteluun. Järjestäjistä 92% piti tärkeänä jatkaa keskustelua maahanmuutosta.

Rakentavan maahanmuuttokeskustelun ohella hankkeen tavoitteena oli kattava tiedonkeruu valmistelua ja päätöksentekoa varten. Keskustelut kokoavassa [maahanmuuttodialogit -raportissa](#) tuodaan esiin haasteita ja johtopäätöksiä koskien Suomeen saapumista ja asettumista, kotoutumisen kipukohtia, työllistymistä Suomessa, seuraavan sukupolven kasvattamista ja rasmin kokemuksia ja vaikutuksia.

Ylijohtaja Minna Huuskonen kiitti etnolaisia dialogien järjestämisestä. Kokemus osoitti, että maahanmuutosta on mahdollista keskustella rakentavasti. Huuskonen toivoi, että maahanmuuttodialogit –raporttia hyödynnettäisiin laajasti valmistelutyössä. Raporttia hyödynnetään mm. ulkomaalaislain kokonaisuudistusta valmisteltaessa. Parin vuoden päästä toteutettaneen uusi maahanmuuttokeskustelujen sarja.

Käytiin keskustelua

- Tiedonkeruun toteutus: Järjestäjät kirjasivat keskustelut mahdollisimman tarkkaan yhdenmukaiselle kyselylomakkeelle. Ulkopuoliset tutkijat analysoivat keskustelujen aineiston laadullisen tiedonkeruun menetelmin ja laativat aineiston pohjalta raportin johtopäätökset. Järjestäjät saivat itse tarkentaa keskustelun kysymykset osallistujille tärkeisiin teemoihin. Näin maahanmuuttoteemasta saatiin esiin uusia näkökulmia.
- Todettiin, että raportin tuloksia tulee aktiivisesti nostaa esille, hyödyntää valmistelussa ja varmistaa, että raportti johtopäätöksineen ei unohdu.
- Puheenjohtaja nosti esiin huolen kantaväestön kyvystä vastaanottaa uusia tulijoita. Jos toiveet työvoiman maahanmuuton merkittävästä kasvattamisesta Suomeen toteutuvat, ratkaistava kysymys yhteiskunnan vastaanottokyvyn ohella on kotoutumislain ja toimien soveltuvuus ko. ryhmän kotoutumisen edistämiseksi.
- Keskusteltiin Ukrainan tilanteen synnyttämistä jännitteistä Suomessa. Otetaan seuraavaan kokoukseen.
- Osa ukrainalaisista haluaa jäädä pysyvästi Suomeen. Tietoa Suomeen jäämisen mahdollisuuksista välitettävä tehokkaasti ukrainalaisille.
- Ukrainalaisten tilapäisen suojelun B-lupaa ilman yksilöllistä harkintaa on jatkettu ja myönnetään kolmeksi vuodeksi vuoteen 2025 asti. B-lupa ei anna oikeutta pysyvään oleskelulupaan tai kansalaisuuteen. Myös muilla perusteilla

oleskeluluvan hakeminen onnistuu (esim. työn perusteella). Maaliskuusta 2023 lähtien vuoden Suomessa asuneet saavat täydet kotikuntaoikeudet kuntalaisen oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Tällä hetkellä mahdollisuutta hyödynnetty vähän.

- TEM: ukrainalaisten tilanteesta TE-palveluista tulossa selvitys. Joulukuussa 2022 noin 5000 vuonna 2022 saapunutta ukrainalaista oli työllistynyt.

4.2. Uusi laki kotoutumisen edistämisestä tulee voimaan 1.1.2025

Neuvotteleva virkamies Anna Bruun esitteli. Laki kotoutumisen edistämisestä hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa. Laki tulee voimaan 1.1.2025.

Lain pääkohdat:

- Kotoutumislain kokonaisuudistuksella ja toimeenpanolla on vahva kytkentä TE-palvelu-uudistukseen (myös ns. TEPA-laki voimaan 1.1.2025).
- matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa tarjotaan selkeämmin kaikille Suomeen muuttaneille.
- kotoutumishjelma on jatkossa kunnan järjestämä maahanmuuton alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Kotoutumishjelman vähimmäissisällöt määritetään lain tasolla (mm. yhteiskuntaorientaatio, kotokoulutus).
- kotoutujan kotoutumissuunnitelma aiempaa laajemmalle kohderyhmälle (mm. kotiäidit).
- perheryhmäkotitoiminta tulee osaksi sosiaalihuoltoa.
- alaikäisenä yksin tulleiden edustajajärjestelmän kehittäminen
- hyvien väestösuhteiden edistämistä ja seuranta vahvistetaan paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti.
- kolmannen sektorin roolia vahvistetaan suunnittelussa ja kuntien kotoutumishjelmissä.
- kotoutumisen rahoitusjärjestelmää yksinkertaistaan.
- tulossa uusi valtakunnallinen kotoutumisen asiakastietojärjestelmä.

Bruun kertoi valmistelutyön lakien toimeenpanon varmistamiseksi käynnistyneen: Kytkentä TE-palvelu-uudistukseen ja SOTE-palveluihin, kotoutumislakiin liittyvien asetusten valmistelu käynnissä vuosina 2023-24. Lain toimeenpanon varmistamiseksi tarvitaan tiivistä tiedonvaihtoa viranomaisten, järjestöjen, Etnon verkostoissa. Tukea kotoutumislain toimeenpanoon tulossa kotoutumisen osaamiskeskuksesta, valtionavustuksista ja ESR, AMIF –hanketoiminnasta.

Varapuheenjohtaja Natalie Gerbert totesi, että Etnon KLUS –työryhmän kautta jäsenet ovat vaikuttaneet kotoutumislain valmisteluun. Saavutuksina voidaan pitää mm. monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, lasten ja nuorten sekä sukupuolisensitiivisen näkökulman huomioimista uudessa laissa. Huolena ovat alueelliset erot kotoutumispalveluiden järjestämisessä. Kotoutumislain toimeenpanon seurannasta tulee huolehtia ja järjestöt ottaa seurantaan mukaan.

Käytiin keskustelua:

- kolmannen sektorin rooli kotoutumisessa muuttuu, kun matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta siirtyvät kunnille. Kentällä on paljon epäselvyyttä siitä, mikä tulee olemaan järjestöjen rooli kotoutumisessa. Lain mukaan kunnilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä ja ohjata kotoutumista. Valtio ohjaa kuntia lainsäädännöllä ja tiedolla. Toimeenpanon yhteissuunnittelua tukee muun muassa TEM:n kotoutumisen kumppanuusohjelma.
- Myös mahdollisuus kotoutua ruotsiksi on tärkeää.
- Harva kunta pystyy tekemään TE-palveluita ja kotoutumispalveluita yksin. Kunnilla on mahdollisuuksia toteuttaa palveluita myös kuntien yhteistyönä (mm. kuntayhtymät) ja niin, että osa kunnista erikoistuu tiettyihin kotoutumisen palveluihin. Edellytyksenä on, että lainsäädännön asettamat velvollisuudet tulevat täytetyiksi.

4.3. Vieraskielisten ja maahan muuttaneiden yhteiskunnallinen osallistuminen

Asiantuntija Suorsa esitteli.

ETNO:n maahanmuuttaneet ja monikieliset suomalaiset yhteiskunnallisina vaikuttajina työryhmän ([MOVA](#)) [asiantuntijaraportissa listataan 11 suositusta](#), joilla maahanmuuttaneiden demokratiavaje ratkaistaan. Suositukset koskevat vaikuttamista rakenteisiin, tutkimukseen ja rahoitukseen sekä konkreettisia toimia osallistumisen edistämiseksi. Työryhmän työ on huomioitu osana demokratian edistämisen ylivaalikautista työtä (mm. [VN periaatepäätös demokratiapolitiikasta](#)) ja suositusten edistäminen jatkuu seuraavalla hallituskaudella. [VN TEAS hanke 2023-2025](#) tuottaa tutkittua tietoa maahan muuttaneiden ml. nuorten osallistumisesta, osallistumattomuuden syistä, sekä miten osallistumisen rakenteellisia esteitä on purettu.

Keskustelussa nostettiin esiin, että osallistumisesta syrjässä on muitakin ryhmiä kuin maahanmuuttajia. Myös heidät tulisi huomioida nykyistä paremmin demokratian edistämistyössä. Jatketaan keskustelua seuraavissa kokouksissa.

4.4. Yhdenvertainen työelämä - miten sitä rakennetaan? seminaari 21.3.2023

Otettiin tiedoksi sähköpostitse etnolaisille välitetty kutsu.

5. Mitkä ovat uskontolukutaitojen hyödyt? Miten sitä voi hyödyntää julkisessa keskustelussa ja valmistelussa?

USKOT-foorumi ry:n toiminnanjohtaja Katri Kuusikallio esitteli.

Etnon jäsenjärjestö, USKOT-foorumi ry edistää uskontojen välistä vuoropuhelua Suomessa. Jäseniä ovat Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto, Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Suomen Ekumeeninen Neuvosto, Suomen

Islamilainen Neuvosto, Suomen Islam-seurakunta, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko ja Suomen Buddhalainen Unioni. Suomen Hindufoorumi on tarkkailijajäsen.

Uskonto on laaja yhteiskunnallinen kysymys: Uskonnonvapauden ja ihmisoikeuksien näkökulmista, yhdenvertaisuus –ja tasa-arvoasioiden suunnittelusta, syrjinnän ehkäisystä katsomusaineiden opetukseen, median välittämään oikeaan tietoon ja mielikuviin uskonnoista. Syrjinnän ja vihapuheen kokemukset kasautuvat tietyille uskonnollisille vähemmistöille, erityisesti muslimeille. Maahanmuutto moninaistaa uskontokuntien kirjoa Suomessa. Tulisi tunnistaa paremmin, että uskonnolliset yhteisöt ovat resilienssin ylläpitäjiä ja järjestökentän tapaan voimavara kriiseissä. Uskonnolliset yhteisöt tavoittavat tehokkaasti ihmisiä, olipa kyse kotoutumisesta tai osallistumisen ja demokratian edistämisestä

Kuusikallio kertoi uskontolukutaidon merkityksestä. Haaste on, että uskonto ei saisi näkyä, eikä kuulua suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tavoite tulee olla, että uskontoaan rauhanomaisesti harjoittavat vähemmistöt saavat äänensä kuuluviin yhteiskunnassa. [Sitran tuella on kehitetty uskontolukutaidon työkalu](#) yhdenvertaisemman osallistumisen edistämiseksi. Uskontolukutaitoon liittyvät myös oman taustan ja erilaisten valta-asemien tiedostaminen, uskonnottomien mukaan ottaminen samanarvoisina, faktatietojen välittäminen tilastoinnin haasteet huomioiden (mm. jäsenyys ja jäsenmaksun maksaneet ei ole sama kuin uskonnon harjoittajien lukumäärä), asiallisen uskontokeskustelun lisääminen kriittisyyttä unohtamatta.

Kuusikallio toi esiin uskontolukutaitoa vaatineita esimerkkejä. Alkuperäisen HE:n mukaan uusi [eläinten hyvinvointilaki](#) olisi kieltänyt muslimeille ja juutalaisille tärkeän eläinten uskonnollisen teurastustavan ts. eläinten samanaikaisen tainnuttamisen ja verenlaskun aloittamisen. Muutos olisi rajannut muslimien ja juutalaisten uskonnonvapauden kieltämällä eläinten teurastuksen uskonnollisen ruokavalion mukaisesti. Näin HE asetti vastakkain eläinten oikeudet ja vähemmistöjen uskonnonvapauden. Samalla kuitenkin viihteellinen metsästys olisi edelleen ollut sallittua. Toinen esimerkeistä koski uskontojen huomioimista ja uskonnon merkitysten avaamista osana uutta [kotoutumisen edistämistä koskevaa lakia](#). Kotoutumisessa uskonto ja uskonnolliset yhteisöt tulisi nähdä myönteisenä voimavarana ja kotoutumisen kumppaneina järjestöjen tapaan.

Ratkaisujen avaimet

- Sopiminen etukäteen vs uskonnosta tulee ongelma.
- Uskontojen myönteisten voimavarojen ja yhteistyön valjastaminen.
- Lainvalmistelu: riittävä kuuleminen vähemmistöjä heidän omasta näkökannastaan käsin sekä faktakäsittely.
- Uskontolukutaidolla asiallisiin keskusteluihin ja toimiviin ratkaisuihin.

Keskusteltiin aiheesta

- Turussa järjestettävässä Integration Forum 2024 tapahtumassa uskontojen lukutaidon lisääminen yksi teemoista.
- Esimerkki arvojen ja perusoikeuksien risteämisestä: Jokaisella on oikeus harjoittaa uskontoa tai vakaumusta, mutta myös oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. Tuotiin esiin kaatunut lainsäätöhanke, jossa tyttöjen ja poikien ei-lääketieteellinen ympärileikkaukset rinnastettiin toisiinsa: valmistelijat näkivät, että molempien kohdalla kyse oli silpomisesta sukupuolesta riippumatta ja kajoamisesta fyysiseen koskemattomuuteen.

6. Muutokset ETNO:n kokoonpanossa

Todettiin, että eduskuntaryhmien jäsenten kausi ei pääty 29.3.2023. Ollaan yhteydessä eduskuntaryhmiin ja pyydetään vahvistamaan tai nimeämään uudet edustajat Etnoon vaalien jälkeen.

7. Seuraavan kokouksen ajankohta ja aiheet

Siirretään seuraava kokous pidettäväksi kesäkuussa viikolla 24 tai 25.

8. Kokouksen päättäminen

Päätettiin klo 14.55.

Pekka Timonen
Puheenjohtaja
Kansliapäällikkö OM

Peter Kariuki
Päsihteeri
Erityisasiantuntija OM

LIITTEET:

JAKELU: Etnisten suhteiden neuvottelukunta

TIEDOKSI: Alueelliset etnisten suhteiden neuvottelukunnat
Osastopäällikkö Suurpää